

بررسی تطبیقی تغییرات محتوایی و ساختاری پروژه اسفیر در بخش استانداردهای مشترک

کتابیون جهانگیری^۱، رضا خانی جزنی^۲،

کیومرث اله‌بخشی^۳، حسن جمشیدی^۴

۱. دانشیار گروه سلامت خانواده، مرکز تحقیقات سنجش سلامت، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی، تهران، ایران.

۲. دانشیار و مدیر گروه سلامت در بلایا و فوریت‌ها، دانشکده سلامت، ایمنی و محیط زیست، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

۳. نویسنده مسئول: دانشجوی دکترای تخصصی سلامت در بلایا و فوریت‌ها، دانشکده سلامت، ایمنی و محیط زیست، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

Email: k.allahbakhsh@gmail.com

۴. دانشجوی دکترای تخصصی سلامت در بلایا و فوریت‌ها، دانشکده سلامت، ایمنی و محیط زیست، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

دریافت: ۹۱/۹/۱۲ پذیرش: ۹۲/۵/۱۵

چکیده

مقدمه: پروژه اسفیر^۱ که چارچوب عملیاتی سازمان‌های بشردوستانه برای فعالیت‌های امدادی در مرحله پاسخگویی سریع به بحران را تشکیل می‌دهد، بر پایه منشور بشردوستانه تدوین شده و در آن حداقل استانداردهای لازم در روند امداد رسانی در بلایا تعیین شده است. این استانداردها در سال ۲۰۰۰ در کتاب راهنمای اسفیر منتشر و در سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۱ بازنگری شدند. پژوهش حاضر با هدف تحلیل تغییرات محتوایی و ساختاری پروژه اسفیر ویرایش‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۱ و مقایسه آنها در بخش استانداردهای مشترک انجام شده است.

روش: مطالعه حاضر، بررسی مروری است که در بازه زمانی ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۳ انجام شده است. حاصل جست‌وجوی ۳۷۰ مقاله و متن علمی بود که با توجه

به معیارهای ورود و خروج، ۱۰ مقاله به عنوان مرتبط‌ترین مقالات و متون علمی به دست آمد. علاوه بر آن تعدادی مقاله دیگر از طریق بررسی مرجع مقالات منطبق با اهداف مطالعه استخراج شدند. این مطالعه در طول مدت دو ماه و توسط نویسندگان مقاله انجام گرفته است.

یافته‌ها: گنجانیدن اصول محافظت و امنیت از بازماندگان بلایا، لزوم ارتقای اقدامات و فعالیت‌های بشردوستانه و تغییر مفاد قوانین طی سال‌های اخیر از دلایل اصلی بازنگری بوده است. برخی عناوین در ویرایش جدید وجود ندارند یا اینکه اشاره مختصری به آنها شده است؛ نظیر عدالت، پیشگیری از بلایا، موضوعات بهداشت محیط و جنگ شهری. تغییر نام «حداقل استانداردهای مشترک» به «استانداردهای افراد و فرایندها» و تغییر ساختاری و محتوایی آن از ۸ استاندارد مشترک به ۶ استاندارد محوری از اهم این موارد بازنگری است.

نتیجه‌گیری: از تحلیل یافته‌های به دست آمده چنین نتیجه‌گیری می‌شود که هدف از ویراست جدید پروژه اسفیر تغییر استانداردهای کیفی و یا تغییر بنیادین کتاب راهنمای اسفیر نبوده، بلکه هدف روزآمد کردن شاخص‌های کیفی و کمی و نکات راهنمای ضروری است. در ویرایش جدید، ساختار کلی و یکپارچگی و انسجام متن بهبود یافته است. فصل حداقل استانداردهای محوری برای تمام بخش‌ها در قالب استانداردهای محوری ساختار بندی شده است. در روند پاسخگویی به بحران علاوه بر تأمین حداقل نیازهای پایه جمعیت آسیب‌دیده بر اساس منشور بشردوستانه، بر ایجاد و حفظ امنیت به عنوان پارامتری مهم در روند امداد رسانی توجهی ویژه مبذول شده است.

کلمات کلیدی: پروژه اسفیر، حداقل استاندارد، بحران.

^۱ Sphere project

مقدمه

پروژه اسفیر یک چارچوب عملیاتی است که در ۱۹۹۷ گروهی از سازمان‌های بشردوستانه به همراه جمعیت صلیب‌سرخ و هلال‌احمر پروژه‌ای را تعریف کردند که بر پایه آن منشور بشردوستانه تدوین شد. این منشور همراه با حداقل استانداردهای تعریف شده، چارچوبی عملیاتی برای پاسخگویی به فعالیت‌های امدادسانی در هنگام بلایا ارائه می‌کند. منظور از حداقل استانداردهای تعیین شده، استانداردهایی است که باید در روند امدادسانی در بلایا لحاظ شوند. تدوین این استانداردها در سال ۲۰۰۰ به انتشار اولین دوره کتاب راهنمای اسفیر انجامید. با بازنگری این پروژه در ۲۰۱۱، اصولی تحت عنوان اصول حفاظت به منشور بشردوستانه افزوده شد، ضمن اینکه در ویراست جدید استانداردهای تعیین شده که تا پیش از این در پنج بخش کلیدی تأمین آب و بهسازی محیط، تغذیه، کمک‌های غذایی، سرپناه و خدمات بهداشتی تقسیم‌بندی شده بود به چهار بخش تأمین آب و بهسازی محیط و ارتقای بهداشت، امنیت غذایی و تغذیه، سرپناه و اقدامات سلامت، تغییر یافته است. پژوهش حاضر با هدف جست‌وجوی نظام‌مند در خصوص تغییرات محتوایی و ساختاری پروژه اسفیر ویرایش ۲۰۰۴ و ۲۰۱۱ در بخش استانداردهای مشترک انجام شده است (۱ و ۳ و ۶ و ۱۰).

پروژه اسفیر بر پایه دو عقیده استوار است: اول آنکه همه قدم‌های ممکن باید برداشته شود تا رنج و آلام انسانی ناشی از جنگ و بلایا کاسته شود و دوم آنکه افراد آسیب‌دیده از بلایا حق برخورداری از زندگی پرمنزلی دارند و باید کمک‌هایی را دریافت کنند.

اسفیر از سه جزء تشکیل شده است: الف- یک کتاب راهنما، ب- یک روند گسترده همکاری، ج- تعهد و تضمین در کیفیت خدمات ارائه شده در روند پاسخگویی (۱ و ۳ و ۹ و ۱۲).

هسته اصلی کتاب راهنما را منشور بشردوستانه تشکیل می‌دهد که بر پایه اصول و قوانین بشردوستانه بین‌المللی، قانون حقوق بشر بین‌الملل، قانون پناهندگی و اصول مورد حمایت نهضت صلیب‌سرخ جهانی، جمعیت هلال‌احمر و سازمان‌های غیردولتی امدادسان استوار است. این منشور بیانگر اصول اساسی است که فعالیت‌های بشردوستانه براساس آن انجام می‌گیرد و بر حقوق افراد آسیب‌دیده از بحران و بلایا و نیز لزوم برخورداری آنها از کمک و حمایت‌های جامعه بین‌الملل و همچنین بر حقوق افراد آسیب‌دیده از بحران برای داشتن زندگی پرمنزلت تأکید می‌کند. این منشور با تعیین مسئولیت‌های حقوقی دولت‌ها و احزاب درگیر سعی دارد تا حق برخورداری از حمایت و دریافت کمک را برای جوامع آنها محفوظ دارد. به موجب منشور بشردوستانه، هنگامی که مقامات مسئول قادر یا مایل به انجام مسئولیت‌های خود نیستند، موظفند به سازمان‌های با فعالیت‌های بشردوستانه اجازه دهند تا به امر امدادسانی و حمایت از جوامع آسیب‌دیده بپردازند (۱ و ۲ و ۳ و ۷).

ابتدا، حداقل استانداردها و شاخص‌های کلیدی اسفیر با بهره‌مندی از نظرات افراد خبره در پنج بخش تدوین شد. این استانداردها و کتاب راهنمای اسفیر در واقع به مثابه ابزاری است که به کمک آن می‌توان مقدار و نوع مداخلات سازمان‌های امدادی و گروه‌های پاسخگو در بحران را سنجید. طراحی

شدند. معیارهای ورود به این مطالعه، انگلیسی و فارسی زبان بودن مقالات، اشاره به پروژه اسفیر ویرایش‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۱ و تغییرات حاصل شده است. در مرحله اول، عنوان مقالات و مطالب به دست آمده از نظر ارتباط با موضوع، بررسی شده و برخی کنار گذاشته شدند. سپس نکات کلیدی هر کدام از مقالات استخراج شد. در این مرحله مقالات مرتبط به دقت بررسی و نکات کلیدی آن با تکنیک‌های طبقه‌بندی و یادداشت‌برداری خلاصه‌سازی شدند. در نهایت ۱۰ مقاله و متن علمی مرتبط با اهداف مطالعه انتخاب شدند. علاوه بر آن، ۱۱ مقاله دیگر از طریق بررسی مرجع مقالات به دست آمد. این مطالعه در مدت حدوداً ۲ ماه و توسط نویسندگان مقاله انجام گرفت.

یافته‌ها

دلایل اصلی بازنگری گنجانیدن اصول محافظت و امنیت از بازماندگان بلایا، لزوم ارتقای اقدامات و فعالیت‌های بشردوستانه و تغییر مفاد قوانین طی سال‌های اخیر بوده است. همچنین نیاز به استفاده از نظرات مشورتی کارشناسان سازمان‌های امدادی در زمینه اقدامات بشردوستانه با توجه به تجارب این سال‌ها بیش از قبل احساس شده است. این نکات دربرگیرنده این موارد بوده‌اند:

- تأکید بیشتر روی ظرفیت‌های موجود در مناطق بحران‌زده و جمعیت‌های متأثر از آن^۴ برای پاسخگویی مؤثر در بلایا؛
- تأکید بیشتر بر نقش جوامع آسیب‌دیده و ظرفیت‌های موجود در آنها در مواجهه با بحران. این

این کتاب به گونه‌ای است که می‌توان در انواع بحران‌های طبیعی، انسان‌ساخت و کمپلکس استفاده کرد (۲۰۱).^۱

از آنجا که این استانداردها بیانگر حداقل نیازهای پایه^۱ در جمعیت آسیب‌دیده یا بازماندگان بلایا است بنابراین شاخص‌های مذکور همچون «علائم هشداردهنده»^۲ عمل می‌کنند و در واقع نشانگر این موضوع هستند که آیا مداخله مناسب و قابل قبولی برای جمعیت هدف انجام شده است یا خیر. نکات راهنمای مطروحه در این کتاب نیز می‌تواند اطلاعات بیشتری را برای سازمان‌های امدادی فراهم کند. هر یک از بخش‌های فنی، آبرسانی، بهداشت محیط و ارتقای سطح بهداشت، امنیت غذایی، تغذیه و کمک‌های غذایی، سرپناه، اسکان، اقلام غیرغذایی و خدمات بهداشتی، از استانداردها و شاخص‌های خاصی برخوردارند (۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۸).

روش تحقیق

مطالعه حاضر یک بررسی مروری است که در موتور جست‌وجوی Google، ابر جست‌وجوگر Google Scholar، پایگاه‌های اطلاعاتی BMJ, JAMA, WILY, PubMed و پورتال‌های سازمان جهانی بهداشت، جمعیت هلال‌احمر و صلیب‌سرخ جهانی و با استفاده از واژه‌های کلیدی Sphere project, Disaster Minimum standards و در بازه زمانی ۱۹۹۰ تا مارس ۲۰۱۳ بررسی شد و حاصل آن، ۳۷۰ مقاله و متن علمی بود که با توجه به معیارهای ورود^۳، مرتبط‌ترین مقالات و متون علمی استخراج

^۱ Basic minimum needs

^۲ Signals

^۳ Inclusion criteria

^۴ Affected people

دیگری از اسفیر پوشش داده شده‌اند (مسائل مربوط به جنگ شهری در استاندارد محوری ۲ قرار گرفته است). این گونه برداشت می‌شود که در پروژه اسفیر موضوعاتی نظیر عدالت و پیشگیری به حاشیه رانده شده‌اند (۱۱).

استانداردهای محوری که قبلاً برای همه بخش‌های آب، غذا، بهداشت و... «حداقل استانداردهای مشترک» نامیده می‌شدند، در حال حاضر «استانداردهای افراد و فرایندها»^۴ نامیده می‌شوند. این استانداردها به تشریح فرایندهای ضروری برای دستیابی به حداقل استانداردهای اسفیر می‌پردازند. استانداردهای مذکور، بیان عملی حق برخورداری بازماندگان بلایا از امدادهای بشردوستانه و نیز زندگی پرمنزلت را بیان می‌کند (۲ و ۳ و ۱۱). فصل استانداردهای محوری به طور اساسی و به لحاظ ساختاری و محتوا بازنگری شده است (۱۱ و ۱۲). در ادامه، استانداردهای محوری ۲۰۱۱ در نمودار و جدول شماره ۱ به تفکیک آمده است.

نگرش به ویژه پس از سونامی آسیا (۲۰۰۴)، زمین‌لرزه کشمیر پاکستان (۲۰۰۵)، توفان نارگیس^۱ در میانمار (۲۰۰۸) و زمین‌لرزه سی چوآن^۲ چین (۲۰۰۹) شکل گرفته است؛

- مشارکت در حال رشد سازمان‌های بشردوستانه در حفاظت از آحاد جامعه در بحران‌های پیچیده به ویژه آنهایی که با منازعات و درگیری‌های نظامی و مسلحانه همراه هستند. لازم است این مشارکت در قالب چارچوب‌های قانونی انجام شود؛

- لزوم تقویت هنجارهای اجتماعی و قانونی، اقدامات بشردوستانه مرتبط با پناهندگان و آوارگان داخلی و نگرانی‌های دائمی در زمینه حفاظت از آوارگان؛

- تقویت ارتباط منشور بشردوستانه و استانداردها همراه با اطمینان از قابل درک بودن منشور به عنوان یک سند مستقل؛

- لزوم ارائه یک فرمت آسان و قابل فهم از منشور و استانداردها به گروه‌های ذی‌نفع؛

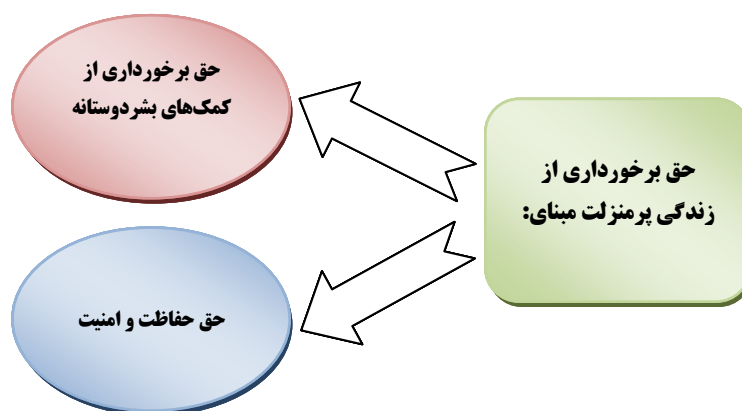
- لزوم بیان روشن و استفاده اصول موجود در منشور.

در ویراست جدید مبانی اخلاقی و قانونی اقدامات بشردوستانه و استانداردهای اسفیر به طور واضح‌تری پیکربندی شده‌اند (۱۱ و ۱۲).

برخی عناوین نظیر عدالت، پیشگیری از بلایا، موضوعات بهداشت محیط و جنگ شهری^۳ در ویرایش جدید وجود ندارند یا اینکه اشاره مختصری به آنها شده است. برخی از این موضوعات در جای

^۱ Nargis
^۲ Szechuan
^۳ Civil-military

^۴ People and Processes Standards

نمودار ۱: استانداردهای محوری پروژه اسفیر (مأخذ: پروژه اسفیر، ویرایش ۲۰۱۱)

جدول شماره ۱: طبقه‌بندی و تعریف استانداردهای محوری اسفیر (مأخذ: پروژه اسفیر، ویرایش ۲۰۱۱)

شرح استاندارد	استانداردهای محوری ویرایش ۲۰۱۱
مشارکت افراد دستخوش بحران در همه گروه‌های سنی و جنسی ضروری است و از ظرفیت‌های جامعه و راهبردهای پیشنهادی توسط آنان در روند پاسخگویی باید استفاده شود.	استاندارد ۱: پاسخگویی بشردوستانه مردم محور ^۱
نیاز به یک پاسخگویی مؤثر را نشان می‌دهد که این پاسخگویی باید در هماهنگی و تعامل با دیگر سازمان‌های دولتی و مؤسسات مسئول در ارائه خدمات بشردوستانه اجرا گردد.	استاندارد ۲: هماهنگی و همکاری ^۲
با تأکید بر ارزیابی‌های نظام‌مند تدوین شده است که این ارزیابی‌ها برای فهم ماهیت بحران، شناسایی اینکه چه کسانی و چگونه تحت تأثیر بحران‌ها قرار گرفته‌اند و بررسی آسیب‌پذیری و ظرفیت افراد بحران‌زده لازم است. این استاندارد اهمیت حیاتی نیازهای ادراک شده مرتبط با موضوعات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و محیطی و کل جمعیت را تأیید می‌کند.	استاندارد ۳: بررسی و ارزیابی ^۳
طراحی روند پاسخگویی از سوی سازمان‌ها باید مبتنی بر نیازسنجی از جمعیت صورت گیرد و تأکید بر این موضوع است که ارزیابی‌ها نباید در حلقه انجام شود. این استاندارد نیازهای برآورده نشده بحران و همچنین ظرفیت مردم و مناطق بحران‌زده برای تأمین این نیازها را نشان می‌دهد.	استاندارد ۴: طراحی و پاسخگویی ^۴
به کمک این استاندارد سازمان‌های بشردوستانه قادر خواهند بود که به طور مستمر اثربخشی، کیفیت و تناسب روند پاسخگویی خود را بررسی کنند. بدین گونه سازمان‌ها این امکان را دارند که استراتژی‌های خود را بر اساس اطلاعات پایش شده و بازخورد شده از مردم دستخوش بحران طراحی کنند و اطلاعات حاصله را برای سنجش عملکرد خودشان به کار برند. معمولاً این سازمان‌ها تمایل دارند در بازنگری و ارزشیابی از عملکرد خود جهت‌گیری خاصی نداشته باشند و از یافته‌ها برای بهبود سیاست‌ها و اقدامات اجرایی خود بهره گیرند.	استاندارد ۵: عملکرد، شفافیت و یادگیری ^۵
سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات بشردوستانه نسبت به مردم آسیب‌دیده این الزام را دارند که امدادگرانی با دانش، مهارت، رفتار و نگرش مناسب برای ارائه پاسخگویی مؤثر در بلایا به کار گیرند. همچنین این سازمان‌ها موظفند که با بهره‌گیری از مدیریتی کارا، کارکنان امدادگر خود را توانمند سازند تا آنان بتوانند عملکرد رضایت‌بخشی داشته باشند. ضمناً این آژانس‌ها باید رفاه جسمی و روانی کارکنان را فراهم کنند.	استاندارد ۶: عملکرد کارکنان امدادی ^۶

^۱ People-centered Humanitarian Response & Collaboration

^۲ Coordination

^۳ Assessment

^۴ Design and Response

^۵ Performance, Transparency and Learning

^۶ Aid Worker Performance

اضطراری (ECB)^۳ و گروه پیشگام مشارکت‌کننده در پاس‌خگویی بشردوستانه (HAP)^۴ هستند. استانداردهای محوری، پیشرفت‌های کلی حاصل شده در رویکرد بخش بشردوستانه را انعکاس می‌دهند و تغییراتی را نیز در محتوای کاری پاسخ بشردوستانه مطرح می‌کنند.

به طور کلی، این استانداردها به ویژه تأکید بیشتری بر موضوعاتی نظیر رویکردهای روانی-اجتماعی، افراد سالمند و معلول، کاهش خطر و بازیابی اولیه دارند. این استانداردها به وضعیت‌های منازعاتی حساس‌ترند، در حالی که ویرایش ۲۰۰۴ به طور کلی روی بلاای طبیعی متمرکز است.

در استانداردهای ویرایش ۲۰۰۴ به آسیب‌پذیری توجه ویژه‌ای شده است؛ حال آنکه در ویرایش ۲۰۱۱ به اهمیت شناسایی ظرفیت‌های جامعه، تحلیل آسیب‌پذیری به منظور کاهش خطر بلایا تأکید شده است (۳ و ۱۱ و ۱۲).

در جدول شماره ۲ تغییرات ساختاری پدید آمده در استانداردهای ۲۰۰۴ و ۲۰۱۱ همراه با شرح مؤلفه‌های تغییر یافته به صورت خلاصه و طبقه‌بندی شده آمده است.

تغییرات ایجاد شده را می‌توان در دو گروه تغییرات ساختاری و محتوایی طبقه‌بندی کرد:

الف- تغییرات ساختاری

در مقایسه ساختار «استانداردهای مشترک» در ویرایش ۲۰۰۴ با ساختار استانداردهای محوری، استانداردهای جدید دقیقاً از چرخه مدیریت پروژه (ارزیابی، طراحی، اجرا، پایش و ارزشیابی) تبعیت نمی‌کنند.

این اتفاق نظر وجود دارد که انعکاس بهترین اقدامات عملی موجود که برای رویکردهای یکپارچه‌ای نظیر هماهنگی و تمرکز مردم‌محور انجام می‌شوند، در ساختار چرخه مدیریت پروژه دشوار و سخت است یا اینکه اگر انعکاس دادن اقدامات موجود در چرخه مدیریت پروژه صورت گیرد در آن صورت تکرار قابل توجهی در هر استاندارد وجود خواهد داشت (۱۱ و ۱۲).

ب- تغییرات محتوایی

استانداردهای محوری به گونه‌ای بسیار واضح با شاخص‌ها و استانداردهای قابل اندازه‌گیری موجود در سایر بخش‌های امدادی ارائه‌دهنده خدمات بشردوستانه رابطه‌ای مکمل برقرار کرده‌اند.

این استانداردها نوعی ارتباط و پیوستگی درونی با گروه‌های کلیدی پیشگام در کیفیت و مسئول در ارائه خدمات امدادی دارند. برخی از این گروه‌ها شامل انسان‌های نیازمند به کمک‌های امدادی^۱، کیفیت‌یاب^۲، پروژه ظرفیت‌سازی در شرایط

^۳The Emergency Capacity-Building Project (ECB)
^۴Humanitarian Accountability Partnership (HAP)

^۱ People In Aid
^۲ The Quality Compass

جدول شماره ۲: مقایسه تغییرات ساختاری استانداردها به تفکیک (مأخذ: منابع ۱۱ و ۱۷-۱۷)

استانداردهای ۲۰۰۴	فرایند تغییر	استانداردهای ۲۰۱۱	شرح مؤلفه‌های تغییر یافته
بررسی اولیه	بسط داده شده	بررسی و ارزیابی	تأکید بیشتری روی تحلیل وضعیت موجود، بررسی ظرفیت‌های موجود در جامعه آسیب‌دیده برای پاسخ به بلایا و نیز ارزیابی اثر روانی-اجتماعی بحران دارد.
پاسخگویی	عنصر طراحی را در برگرفته	پاسخگویی و طراحی	این استانداردها نیاز به ارزیابی‌های مجدد و پیوسته از پروژه‌های امداد رسانی در یک منطقه بحران‌زده با تغییرات سریع را شرح می‌دهند. در این منطقه، نیازها به طور محتمل با گذشت زمان تغییر می‌کنند، لذا فرصت‌های جدید برای کاهش خطر باید شناسایی گردند.
هدف‌گذاری	ادغام شده در استانداردها	- پاسخگویی بشردوستانه مردم‌محور - بررسی و ارزیابی - طراحی و پاسخگویی	با دیگر استانداردها به ویژه با استانداردهای پاسخگویی بشردوستانه مردم‌محور، بررسی و ارزیابی و طراحی و پاسخگویی یکی شده است تا ماهیت ارتباط خود با دیگر استانداردها را انعکاس دهد و از تکرار مجدد جلوگیری شود.
مشارکت	ادغام شده در استاندارد جدید	پاسخگویی بشردوستانه مردم‌محور	استاندارد مشارکت در ویرایش ۲۰۰۴ را پوشش می‌دهد و حتی گام را فراتر نهاده و روی کمک‌های خود آن جامعه تأکید می‌ورزد. این استاندارد، حمایت آشکاری از پروژه‌ها و شبکه‌های جامعه‌محور دارد و از نیاز به ورود افراد و اقدامات جامعه‌محور در فرایند پاسخگویی به بلایا و بازیابی از آن پشتیبانی می‌کند.
-----	استاندارد جدید	هماهنگی	نیاز به همکاری، تبادل اطلاعات و ارتباط با دیگر آژانس‌ها به منظور ارتقای پاسخگویی مؤثر در بر می‌گیرد. نیاز اخیر به هماهنگی مؤثر در بین نیروهای امدادی و دیگر سازمان‌ها و نیروهای دخیل در امر پاسخگویی اعم از سازمان‌های دولتی، خصوصی، نظامی و... در پاسخگویی بشردوستانه را نشان می‌دهد.
پایش ارزشیابی	تلفیق شده	شفافیت و یادگیری	نگرش جدید و یکپارچه‌تر رویکردهای پاسخگویی به بلایا را نشان می‌دهد. این استاندارد جدید فهم گسترده‌تری از عملکرد را مطرح می‌کند که به طور مثال شامل تضمین کیفیت، عملکرد سازمانی و مدیریتی می‌شود. این استانداردها روی استفاده از یافته‌ها تأکید دارند. در ویرایش جدید با تمرکز فزاینده بر عنصر شفافیت در بخش‌های مداخله‌گر در بحران، این عنصر تأکید و با عنصر عملکرد ترکیب شده است.
توانایی نیروهای امدادی و مسئولیت‌های آنان نظارت، مدیریت و پشتیبانی از کارکنان	تلفیق شده	عملکرد نیروهای امدادی	استاندارد جدید نقش داتی سازمان اعزام شونده را در تقویت عملکرد مؤثر کارکنان امدادی تأیید می‌کند. از این رو، ادغام مسئولیت‌های سازمانی موجود در دو استاندارد مربوط به کارکنان امدادی سبب می‌شود که این کارکنان مجموعه‌ای کارآمدتر را شکل دهند.

بحث و نتیجه گیری

پروژه اسفیر در واقع به نوعی ائتلاف جامعه بین الملل محسوب می شود که برای ارائه خدمات بشردوستانه در زمان وقوع بحرانها دست یاری به سوی هم دراز کرده اند تا قادر به انجام آن دسته از اقدامات امدادی باشند که معمولاً به لحاظ فنی امکان پذیر است (۱۸). کتابچه اسفیر باید به عنوان مرجعی جامع و نه صرفاً یک منبع فنی استفاده شود. داشتن نگاه فنی و تخصصی صرف به آن، باعث محدودیت عملکرد سیاست گذاران شده و موجب می گردد که آنان نتوانند توجه عموم را از نارسایی های سیاسی پیش روی سازمان های پیشگام در ارائه خدمات امدادی بشردوستانه به سمت استانداردهای فنی برآورده نشده سوق دهند (۸ و ۱۹). این استانداردها در پاسخ به نگرانی های موجود در زمینه کیفیت کمک ها و آثار و پیامدهای کمک های بشردوستانه شکل گرفته و مشابه استانداردهای خدمات مراقبت و سلامت در کشورهای توسعه یافته هستند (۲۰ و ۲۱).

مطالعه حاضر از معدود مقالات مروری در زمینه مقایسه تغییرات حاصل شده در متن استانداردهای مشترک اسفیر است که به طور متمرکز تغییرات ساختاری و فرایندی به دست آمده در پروژه اسفیر را در قالب نمودارها و جداول توصیفی آورده است. این بررسی با وجود نتایج مثبت بسیار، محدودیت هایی نیز داشت. علی رغم تلاش زیاد برای بازیابی تمامی مطالعات مرتبط با موضوع، فقط ۲ مورد از میان ۳۷۰ مقاله و متن علمی (۱۱ و ۱۲) مرتبط با تغییرات حاصل شده در اسفیر معیارهای ورود را

داشتند که آنها هم به زبان انگلیسی بودند و در این زمینه مقاله ای به زبان فارسی کار نشده است. از تحلیل یافته ها نتیجه گیری می شود که مقصود از ویرایش اخیر پروژه اسفیر تغییر استانداردهای کیفی و یا بنیادین کتاب راهنمای اسفیر نبوده، بلکه هدف روزآمد کردن شاخص های کیفی و کمی و نکات راهنمای ضروری است. در ویرایش جدید ساختار کلی و یکپارچگی و انسجام متن بهبود یافته است. فصل حداقل استانداردهای مشترک برای تمام بخش ها در قالب استانداردهای محوری ساختار بندی شده است که در واقع، بیان عملی اصول مشترک تعریف شده در منشور بشردوستانه است و به حداقل استانداردهای فنی اشاره دارند. هر یک از بخش های تخصصی تأمین آب، بهسازی محیط و ارتقای بهداشت، امنیت غذایی، سرپناه و اقدامات سلامت به شکلی همگام از این فصل بهره می برند تا بتوانند استانداردهای خود را به اجرا گذارند. با این ساختار جدید، استانداردهای محوری به طور اخص بر پاسخگویی بشردوستانه جامعه محور تمرکز دارند و افق وسیع تری را برای هماهنگی، اقدام و یادگیری پیش روی ما ترسیم می کنند. دو استاندارد پایش و ارزشیابی در ویرایش جدید حفظ و تقویت شده اند و یا تغییراتی یافته اند. ضمن اینکه در کنار تأمین حداقل نیازهای پایه در جمعیت آسیب دیده بر اساس منشور بشردوستانه در روند پاسخگویی به بحران لازم است بر ایجاد و حفظ امنیت به عنوان پارامتری مهم در روند امداد رسانی توجهی ویژه شود (۱۱ و ۱۲).

References

۱. <http://ocw.jhsph.edu/courses/refugeehealthcare/PDFs/SphereProjectHandbook.pdf>
۲. Jahangiri K. *Principles of Disaster Management*, ۲nd ed. Iran Helal Institute of Applied-Science & Technology, ۱۳۹۰، ۲۱۱-۲۱۶ (In Persian)
۳. <http://www.sphereproject.org/resources/?search=۱&aid=none>
۴. Gostelow L. *The Sphere Project: The Implications of Making Humanitarian Principles and Codes Work*. Disasters ۱۹۹۹; ۲۳: ۳۱۶-۳۲۵
۵. Salama P, Buzard N, Spiegel P. *Improving Standards in International Humanitarian Response: The Sphere Project and Beyond*. JAMA ۲۰۰۱; ۲۸۶(۵):۵۳۱-۵۳۲
۶. Seal A, Thurstans S. *Derivation of nutrient requirements for disaster-affected populations: Sphere Project ۲۰۱۱*. Food Nutr Bull ۲۰۱۳ Mar; ۳۴(۱):۴۵-۵۱ (Pub Med)
۷. Tong J. *Questionable Accountability: MSF and Sphere in ۲۰۰۳*. Disasters ۲۰۰۴; ۲۸(۲): ۱۷۶-۱۸۹. (WIELY)
۸. Griekspoor A, Collins S. *Raising standards in emergency relief: how useful are Sphere minimum standards for humanitarian assistance?* BMJ ۲۰۰۱; ۳۲۳(۷۳۱۵): ۷۴۰-۷۴۲
۹. Harvey P, Baghari S, Reed B. *Emergency sanitation, Assessment and Program Design ۲۰۰۲*. Translated by: Naddafi K, Younesi B, Taheri T. Tehran, Nass publication, ۱۳۸۷. Chapter ۱, (in Persian)
۱۰. Buchanan-Smith M. *How the Sphere Project Came into Being: A Case Study of Policy-Making in the Humanitarian Aid Sector and the Relative Influence of Research, Working Paper ۲۱۵*. July ۲۰۰۳, London: Overseas Development Institute
۱۱. <http://www.scribd.com/doc/۱۰۹۳۹۶۰۷۶/What-is-New-in-the-Sphere-handbook-۲۰۱۱-Edition-v۲>
۱۲. http://www.dochas.ie/Shared/Files/۴/What_is_new_in_the_۲۰۱۱_edition_of_the_Sphere_Handbook.pdf
۱۳. *Emergency Capacity Building (ECB) Project (۲۰۰۷)*, Impact Measurement and Accountability in Emergencies: The Good Enough Guide. Oxfam Publishing. Oxford www.oxfam.org.uk/publications
۱۴. *Human Accountability Partnership (HAP) International*, Standard in Accountability & Quality Management, Geneva
۱۵. People in Aid (۲۰۰۳), *the People in Aid Code of Good Practice in the Management and Support of Aid Personnel*, London, <http://peopleinaid.org>
۱۶. *World Health Organization, World Vision International & War Trauma Foundation*, Psychological First Aid Guide, Geneva www.who.int/mental_health/emergencies/en
۱۷. Borton J, Brusset E., Hallam A., Collins S., Pottier J., de Lame D., et al. *International Response to Conflict and Genocide: Lessons from the Rwanda Experience. Joint Evaluation of Emergency Assistance to Rwanda. Study ۲*. Humanitarian Aid and Effects. Copenhagen: Steering Committee of the Joint Evaluation of Emergency Assistance to Rwanda (۱۹۹۶)
۱۸. *The Sphere project*, www.sphereproject.org (accessed ۱۴ Feb ۲۰۰۰)
۱۹. Orbinski J. *On the Meaning of the Sphere Standards to states and other humanitarian actors' speech delivered to Sphere launch*, London, December ۳ (۱۹۹۸)

۲۰. Harrel-Bond B. *Imposing aid: emergency assistance to refugees*. Oxford: Oxford University Press ۱۹۸۶
۲۱. *Relief and Rehabilitation Network*, The joint evaluation of emergency assistance to Rwanda: study III. Principal findings & recommendation, London, Overseas Development Institute, ۱۹۹۶, (RRN paper ۱۶)

Comparative study of content and structural changes of Sphere project in common standards chapter

Katayoun Jahangiri, Associate professor of Institute of Health Sciences, University of Jihad, Tehran, Iran

Reza KhaniJazni, Assistant Professor of Health in Emergencies and Disasters, School of Health, Safety and Environment, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Corresponding author: Kiomars Allahbakhshi, PhD student in disaster and emergency health, school health, safety and environment, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran **Email:** k.allahbakhsh@gmail.com

Hassan Jamshidi, PhD student health disasters and emergencies, Faculty of Health, Safety and Environment, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Received: ۲۰۱۲-۱۰-۲۲ **Accepted:** ۲۰۱۳-۰۸-۲۴

Abstract

Background: Sphere project is the operational framework for the relief activities of humanitarian organizations during rapid response phase. It has been designed and determined based on humanitarian charter and minimum standards in disaster relief. However, this research has been done based on analysis of content and structural changes of Sphere (۲۰۰۴ and ۲۰۱۱ editions) and was compared with the common standards chapter.

Methods: This systematic review has been done from ۱۹۹۰ to ۲۰۱۳. The search results were ۳۷۰ articles and scientific texts; about ۱۰ papers were selected as the related studies regarding to inclusion and exclusion criteria. Moreover, some articles extracted from evaluating references papers based on objectives of study. This study was conducted over two months by authors.

Findings: The main reasons are included protection and safety principles for affected people, the necessity of development of humanitarian activities to improve and to modify the provisions of the humanitarian actions rules in recent years. Some issues are not included or pointed them out briefly such as justice, disaster prevention, environmental health issues and urban warfare. The change of “Minimum Standards common to all chapters” to “people and processes standards” and the structural change as well as content revision from eight common standards to six core standards have a major importance in new edition.

Conclusion: According to the obtained results, the purpose of Sphere new edition is to update the qualitative and quantitative indicators and guidance notes not to change the qualitative standards or fundamental change. In the new revision, general structure and integrity of text have improved. “Minimum standards” chapter has been structured as “core standards”. In delivery of disaster response services, particular attention must be paid to provide security as an important parameter in relief in addition to meet minimum basic needs.

Keywords: Sphere project, minimum standards, disasters